

Жунусов А.К.

СИНТАКСИСТИК СИНОНИМДЕРДИН ТҮРЛӨРҮ

Жунусов А.К.

ВИДЫ СИНТАКСИЧЕСКИХ СИНОНИМОВ

A.K. Zhunusov

THE TYPES OF SYNTACTIC SYNONYMS

УДК: 811

Бул макалада синтаксистик синонимдердин уюшулуу жолдору, алардын түрлөргө бөлүнүшү боюнча окумуштуулардын ой-пикирлери сыпатталып жазылды.

Негизги сөздөр: синтаксистик синонимдер, сөз айкаштарынын синонимиясы, сүйлөм мүчөлөрүнүн синонимиясы, сүйлөм мүчөлөрү.

В статье рассматриваются исследования ученых об образовании синтаксических синонимов и их видах.

Ключевые слова: синтаксическая синонимия, синонимия словосочетаний, синонимия членов предложения, члены предложения.

The article discusses the research of scientists about the formation of syntactic synonyms and their types.

Key words: syntactic synonymy, synonymy phrases, synonymy of sentences, the sentence.

Жалпы тил илиминде болобу, түркологиялык изилдөөлөрдө болобу, синтаксистик синонимия жана анын грамматика-семантикалык өзгөчөлүктөрүнө карай изилдөөчүлөр ар түрдүү мамиле жасашат. Алардын айрымдары синтаксистик синоним катарында грамматикалык конструкциялардын толук параллелдүүлүгүнө таянышса, айрымдары маанилик оттенкаларынан айырмалангандарды да эске алышат. Биринчи көз караштын тарапкери И.И.Ковтунова минтип жазат: «Синтаксическими синонимами следует считать конструкции, представляющие полный грамматический параллелизм и различающиеся только теми элементами, которые является выразителями данного грамматического значения, а также теми элементами, которые тесно связаны с последними» (1955, 133). Албетте, автордун синтаксистик синонимияга берген бул мүнөздөмөлөрү нагыз синтаксистик синонимдерге туура келет. Бирок жалпы эле синтаксистик синонимдерди уюштуруучу конструкциялар толук грамматикалык параллель (дал келген) абалда боло бербейт. Мисалы: 1. *Туубашы көсөм Бакайдын төрүндө үчөө отурду: Манас, Бакай, Алмамбет (А.Жакыпбеков) – Манас баш болгон Бакай, Алмамбет туубашы Бакайдын төрүндө отурушат.* 2. *Бекназар Абил бийге биротоло көңүлү агарып, ордуна туруп, кадимкидей ийилип, таазим кылып, ыракмат билдирип, коштошуп чыгып кетти (Т.Касымбеков) – Бекназардын Абил бийге карата биротоло көкүрөгү тазарып, ордуна туруп, кадимкидей ийилип, таазим этип, ыракматтын айтып, коштошуп чыгып кетти.*

Биринчи сүйлөмдүн синонимдеш сүйлөмү грамматикалык жактан ага дал келет. Ал эми экинчи сүйлөмдүн синоними түгөйлөш сүйлөмүнө грамматикалык түзүлүшү боюнча дал келбейт. Мындай абал бир гана кыргыз тилинин фактыларына эмес, башка тилдерге да мүнөздүү. Ошондуктан А.Н.Гвоздев кептеги параллель конструкциялар маанилик жактан кылдат айырмаланат, ошондуктан алардын айрым компоненттерин кээде алмаштырууга болот деп эсептейт (1955, 289). Ал эми Л.Максимов синтаксистик синонимияга конструкциядагы бирдей лексикалык составдагы конструкцияларды киргизет. Жалпыланган конструкциялардын синонимиясына структуралык компоненттери өзгөртүлгөндөрдү кошот (1966, 6).

Н.Д. Абдуллаева да синтаксистик синонимдеги конструкциялардын маанилик оттеногу боюнча айырмаланып турушун белгилеген (1978, 8).

В.И. Кононенко бул маселени бир кыйла конкреттештирген. Окумуштуу синтаксистик синонимдерди төмөндөгүдөй түрлөргө бөлүп карайт. Эгерде конструкциялар кызматчы сөздөр аркылуу гана айырмаланса (байламта, бөлүкчө, жандооч, модаль сөздөр) лексика – семантикалык синонимдер болот. Эгерде конструкциядагы сөз мүчөлөрү боюнча айырмаланса, морфологиялык – синтаксистик синонимдерге жатат. Ал эми сөз айкаштары, бүтүндөй конструкциялар аркылуу айырмаланса, синтаксистик синоним деп эсептөө керек (1970, 18). М.М.Игнатьева бул пикирге каршы. Анткени кызматчы сөздөр, сөз формалары жагынан айырмалануу синтаксистик синонимиянын негизги белгисин түзөт (1964, 24). М.Ф. Палевская буга караманча каршы. Анткени сүйлөм жана сөз айкаштары байланышуу жолдору аркылуу гана айырмаланса, эч кандай оттенокко ээ болбойт (1964).

Биз И.И. Мещаниновдун «Ар кандай грамматикалык форма мазмунду алып жүрөт» деген тезисине таянуу менен акыркы пикирге кошула албайбыз. Маселен, *Абыл менен Айгүл кошо келди – Абыл жана Айгүл келди, Шаарга баратат – Шаарды көздөй баратат* деген сүйлөмдөр өз түгөйлөрүнөн айырмаланат. Биринчи сүйлөмдө Абыл Айгүлдү ээрчип келгендигин гана аңдаса болот. Экинчи сүйлөмдө кыймыл – аракет объектинин өзүнө багытталгандыгын жана объектиге чейин багытталгандыгын билдирет. Демек, синонимия, бул – түрдүү синтаксистик конструкциялардын (сүйлөм, сөз айкашы,

түрмөктөр) маанилик жактан окшоштугу же жакындыгы.

Ошондой болсо да синтаксистик синонимдердин түзүлүшү тууралуу окумуштуулар ортосунда бирдиктүү көз караш жок. Айрым изилдөөчүлөр түзүлүшү боюнча синтаксистик синонимдер бир кылка структурада болуусу тийиш дешсе, айрымдары ар түрдүү структурага тиешелүү болот деп эсептешет. Биринчи көз караштан алганда, сүйлөм мүчөсү менен сүйлөм мүчөсү, сөз айкашы менен сөз айкашы, сүйлөм менен сүйлөм гана синтаксистик синонимия түзөт. Экинчи көз караш боюнча, сүйлөм мүчөсү менен сөз айкашы, сөз айкашы менен сүйлөм, жөнөкөй сүйлөм менен татаал сүйлөмдөр гана синтаксистик синоним түзө алат. Маселен, С.И.Шендельс бирдей структурадагы конструкциялар гана синонимдик катышта болот деп эсептеп, аны айрым мисалдар менен далилдөөгө аракет жасайт (1959, 74).

Синтаксистик синонимияга тиешелүү мындай көз караштын жөндүү эместигин, чындыкка коошпой тургандыгын Р.Р.Сайфуллаева мындайча билдирет: «Адамзат табиятынан өзүнүн кебин (речин – Ж.А.) жалаң сөз айкаштары, же жөнөкөй сүйлөм, жөнөкөй сүйлөмдөр же татаал сүйлөмдөр аркылуу пайдалана албайт ... бирөөлөр жөнөкөй сүйлөм менен берген ойду экинчи бирөө татаал сүйлөм аркылуу туюнтушу мүмкүн» (1982, 15). Албетте, адам баласы оюн синтаксистик толук курулуштагы сүйлөмдөр аркылуу гана эмес, башка тилдик жана тилдик эмес каражаттар аркылуу да билдире алат. Бирок кеп ойду билдирүүдө эмес, кандайча билдирүүдө турат. Алардын бардыгын (субъективдик кеп түзүүнү) ар убак эле жалпы кабыл алынган кеп түзүү менен теңештирүүгө болбойт. Белгилүү бир тилде белгилүү бир кеп түзүүнүн жалпы традициясы болот. Ошондуктан маселенин чордонунда синтаксистик кайсы категориялардын ортосунда синтаксистик синонимия уюшулат деген маселе коюлууга тийиш. Бул болсо, өз кезегинде, синтаксистик синонимиянын ар түрдүүлүгүнө байланыштуу. Ошондуктан Ф.С.Убаева сүйлөм синонимиясын үч түргө – сүйлөм мүчөлөрүнүн синонимиясы, сүйлөмдөрдүн синонимиясы, аралаш синонимдер түрүндө талдаган (1971, 128-139). Көрүнүп тургандай, илимпоз бир түрдүү синтаксистик категорияларды гана эске алган.

Дал ушул жерде синтаксистик синонимиянын табиятын тандоодо ага эки аспектинин биримдигинен мамиле жасоо зарылдыгын дагы бир жолу эскерте кеткендигибиз жөндүү. Болбосо С.Акбаров семантикалык көз караштан (1962), Д.Ахмедова структуралык аспектиден (1968, 31) мамиле жасабас эле. Ошого карабастан, Р.Р.Сайфуллаева Д.Ахмедованын пикирин, негизинен, кубаттап, бир эле грамматикалык формадагы сөздүн сүйлөмдө түрдүүчө милдет аткаруусу боюнча каршы пикир айтканы (1982,16) маселени аныктоодо чечүүчү позицияга жатпайт. Окумуштуунун синонимдеш сүйлөмдөрдө синтаксистик конструкциялар бирдей милдет аткарышы милдеттүү эмес деген пикири колдоого

татактуу. Анткени түрк тилдеринде, анын ичинде кыргыз тилинде да, бир эле формадагы сөз түрдүү жагдайда түрдүүчө синтаксистик милдет аткара алат. Мисалы: 1. *Азгырык сөз кимдин гана башын айландырбайт (К.Жантөшев)*. 2. *Мындай азгырык кимдин түбүнө жетпеди (Т.Касымбеков)*.

Мисалдардын биринчисинде *азгырык* сөзү атооч жөндөмдө туруп, аныктоочтук милдет аткарды, экинчи сүйлөмдө ошол эле формада туруп, ээлик милдет аткарды. Демек, алардын атооч жөндөмө формалары ар кандай ситуацияда түрдүү грамматикалык функцияда келди. Бирок кеп тизмегинде биринчи учурда сөздүн ролу туурасындагы, экинчи учурда жалпы эле иш аракеттин ролу туурасындагы маалыматты билдирет. Демек, сүйлөмдөгү сөздөрдүн жеке грамматикалык формасы түрдүү шартта түрдүүчө маанини туюнтат. Ошондуктан А.Л.Шумилина (1961) жана И.И.Ревзин (1952) алардын грамматикалык маанилеринин жакындыгын туура белгилешкен.

Синтаксистик синонимиянын мүнөздүү белгилерин аныктоодо «грамматикалык жалпы маани» жана «стилистикалык кошумча маани (оттенек)» түшүнүктөрүн ажыратып алуу зарылдыгы бар. Анткени грамматикалык жалпы маани синтаксистик, ал эми стилистикалык оттенек стилистикага гана тиешелүү деп бүтүм чыгаруу мүмкүн эмес. Стилистикалык оттенек өзүнөн - өзү пайда болбойт. Аны камсыздоочу түрдүү тилдик бирдиктер бар. Ошолордун бири – синтаксистик каражат. Ал эми синтаксистик каражат грамматикалык жактан маанинин өзгөрүүлөрүнөн келип чыгат. Ошол эле учурда грамматикалык жалпы маани белгилүү бир тилдеги кеп түзүүнүн типтүү маанисин билдирет. Ал эми стилистикалык оттенек тилдин типтүү маанисине жатпайт.

Бул маселеге кайрылып жаткандыгыбыздын себеби, синтаксистик синонимияда грамматикалык жалпы маани, башкача айтканда, типтүү маани кээде негизги орунга коюлса, кээде чечүүчү күчкө ээ эмес. Грамматикалык типтүү маани моделдеги синтаксистик синонимияга таандык. Ал эми маанилик оттенек аркылуу бир түрдүү моделдер ичиндеги синтаксистик синонимиянын түрлөрү аныкталышы мүмкүн.

Мындан тышкары, синтаксистик синонимияда синоним түзүп турган конструкцияларды өз ара алмаштырып колдонуу мүмкүндүгүн же мүмкүн эместигин тактап алуу керек. В.П.Сухотиндин ою боюнча, синтаксистик синонимиянын негизги белгилеринин бири болуп өз ара алмашуу мүмкүндүгү эсептелет. (1970). Мындай көз карашты А.Н.Гвоздев, Л.П.Зайцева, Ю.Д.Андресян, М.М.Игнатъевдер да кубатташат. Бул көз караштагы окумуштуулардын пикирине караганда, синтаксистик синонимияда турган конструкцияларды жалпы маанисине доо кетирбей, өз ара алмаштырып колдонууга болот. Бирок бул касиет синтаксистик синонимдерди аныктоонун негизги критерийи боло албайт, көмөкчү гана белги катары эсептелет.

Тескерисинче, кээ бир окумуштуулар синтаксистик синонимдерди өз ара алмаштыруу мүмкүн эмес деген пикирди да айтышат (И.И. Гаврилин, Ю.Д.Долов, А.В.Шапиро).

Биз биринчи көз карашты кубаттайбыз. Кыргыз тилинин фактылык материалдарына таянганда, сөз айкаштарынын да, сүйлөмдөрдүн да, синтаксистик түрмөктөрдүн да синонимдерин өз ара алмаштыруу мүмкүндүгү бар. Бирок андан берилүүчү ой түп - тамырынан бери өзгөрүүгө учурабаш керек. Мисалы: *1.Бакайдын байкоостон түрткөнүнө Сыргак аттан учуп кете жаздады (А.Жакыпбеков) – Сараланын тык токтогонунан улам Бманбай чочуп кетти (Т.Сыдыкбеков). 2. Жүз көрүшүүгө жакадан ошол күнү жакын тууган катары Карасакал да келген (Т.Касымбеков). - Жакын эле тууганымын го дегенсип, үмүт менен келди Бйманкул (М.Элебаев). 3. Он экиге араң толгон Мухаммед чөл талаада төө кайтарып күн көрөт. (С.Эрматов) Кызымдын жашы он экиге араң келди эле, тагдыры эмне болот? (Н. Байтемиров).*

Биринчи сүйлөмдөгү *түрткөнүнө* жана *токтогонунан улам* деген сөздөр сүйлөмдө толуктоочтук жана бышыктоочтук милдет аткарып турат. Аларды орун алмаштырып трансформацияласак, сүйлөмдөр маанилик жактан орчундуу өзгөрүүгө учурабайт. Ушундай эле көрүнүштү экинчи жана үчүнчү сүйлөмдөрдөн да байкайбыз. 2 - сүйлөмдөгү *жакын эле тууганы катары* деген айкалышты *жакын эле тууганымын го* дегенсип деген чакчыл түрмөк алмаштыра алат. Үчүнчү сүйлөмдөгү *он экиге араң толгон* деген атоочтук түрмөк менен *кызымдын жашы он экиге араң келди эле* деген сүйлөм маанилеш.

Демек, синтаксистик синонимиянын мүнөздүү бир белгиси - конструкциядагы айрым компоненттерди же конструкцияларды бүтүндөй алмаштыруу мүмкүндүгү.

Мына ушундай касиетине карай В. И.Коновенко орус тилиндеги синтаксистик синонимдерди төрткө бөлгөн (1970, 21-22). Бирок изилдөөчү аларды структуралык аспектиде карап типтештирген. Ал эми М.Ф.Палевская синтаксистик синонимдерди структурасына эмес мазмунуна карай төрткө (семантикалык, стилистикалык, семантика-стилистикалык, фразеологиялык) бөлүштүргөн (1964, 96). Бул жерде окумуштуунун бир принципке таянбаганы көрүнүп турат. Себеби, сөздөр менен фразеологизмдердин синонимиясы семантикалык эмес, структуралык аспектиге жатат.

Синтаксистик синонимдерди изилдөөдөгү дагы бир проблема болуп алардын кандай негизде каралышы эсептелет. Окумуштуулардын айрым тобу аларды сөз айкашынын чегинде карашат (М.З. Закиев, 1963, 183-185; С. Акбаров, 1961; А. Нагдалиев, 1980).

Изилдөөчүлөрдүн экинчи тобу синтаксистик түрмөктөр менен башка синтаксистик конструкциялардын чегиндеги синонимияны изилдешет (О.Ахмедова, 1968, Н. Д.Абдуллаева, 1978; Л.П.Киселева

1984). Айрым окумуштуулар синтаксистик синонимдерди эки багытта - сүйлөм мүчөлөрүнүн синонимиясы жана сүйлөмдөрдүн синонимиясы деп карашат. (Ф.С.Убаева, 1971). Ал эми изилдөөчүлөрдүн башка бир тобу синтаксистик синонимдерди сөз айкашы жана сүйлөм чегинде талдоого алышат (М.С.Сергалиев, 1981; Р.Р.Сайфуллаева, 1982; А. Л. Крючков, (1988).

Сүйлөм мүчөлөрүнүн синонимиясын изилдегендердин ичинен Ш.Ханбикованын эмгеги өзгөчө орунда турат. Анткени автор ар бир сүйлөм мүчөсүнө деталдуу токтолгон (1961).

Биздин оюбузча, синтаксистик синонимия структуралык - семантикалык жана стилистикалык аспектилерде каралат. Биринчи аспект (структуралык семантикалык аспект) экинчисине да база болот. Анткени синонимиянын стилистикалык кылдат мааниси менен эмоционалдык - экспрессивдүү боегу белгилүү тилдик каражаттар аркылуу ишке ашат. Синтаксистик синонимиянын андай тилдик бирдиктери болуп сүйлөм мүчөсү, сөз айкашы жана сүйлөм саналат. Ошондуктан Т.Аширбаев: синтаксистик синонимия «сөз айкашы, сүйлөм жана татаал сүйлөм деңгээлинде каралууга тийиш», - деп жазган (2001,89). Ал эми синтаксистик түрмөктөр (чакчыл, атоочтук, кыймыл атооч) сүйлөмдүн чегинде каралат. Себеби дегенде аларда жарым предикативдүүлүк болот да, сүйлөм менен оппозицияда турат (Т.Нуруев, 2001, 315).

Тил илиминде сүйлөмдөр менен сөз айкаштары өз ара синонимдеш боло алабы же жокпу деген суроого түрдүү изилдөөчүлөр түрдүүчө жооп берип келе жатышат. В.П.Сухотин синтаксистик синонимдерди сөз айкашы жана сүйлөмдөр менен чектеп коюуга болбойт, кээ бир жагдайларда алар функционалдык - семантикалык жактан аралашып кетет деп эсептейт да, сөз айкаштары менен сүйлөмдөр өз ара синоним боло алат деген оюн билдирет (1960, 20). В.И.Коновенко да ушундай эле пикирде (1970, 22).

Окумуштуулардын экинчи бир тобу - Е.П.Шендельс (1959, 180), Т.И.Орловская (1963, 6), М.Сергалиевдер (1981, 49) сүйлөмдөр менен сөз айкаштары синоним түзбөйт деп эсептешет. Анткени сөз айкаштары менен сүйлөмдөрдүн функциясы бирдей эмес. Биз да экинчи көз карашты жөндүү дейбиз. Сөз айкаштары предикативдүүлүккө ээ эмес. Алар атоо (номинативдик) функцияда гана келет да, толук маанилүү сүйлөмдөр менен тең - тайлаш боло албайт. Сүйлөмдүн бир компоненти болуп келип, аяктаган интонацияга ээ эмес. Мисалы: *Кызыктуу окуя - Кызыктуу окуя болду. Окулган китеп – Китепти окуган.*

Ал эми сөз айкаштары өз ара синонимдеш боло алат. Алар түрдүү формаларда жана сруктурада келип, окшош маанини билдириши мүмкүн (бул жөнүндө изилдөөбүздүн тиешелүү бөлүмүндө сөз болгон).

Ушундай эле суроо сүйлөм мүчөлөрүнө карата да коюлушу мүмкүн. Тагыраак айтканда, сүйлөм мүчөлөрү менен сүйлөмдөр өз ара синонимдеш боло

алабы же жокпу? Бул суроого Р.Р.Сайфуллаева: «Сүйлөмдөр өз ара синонимдеш болгон сыяктуу, бир эле сүйлөм мүчөсү бүтүндөй бир же бир нече сүйлөм менен синонимдеш болуп калышы мүмкүн», - деп жазат (1982, 96). Автор бул оюн тастыкташ үчүн төмөндөгүдөй мисалдарды келтирет: *Алар сүткорлук кылып жатышат. Бул мага жакпайт. Сага байлык керек эмес. Аны мен билем. Ал окуудан эч убак калбайт. Ошонусу үчүн аны жакшы көрөт.*

Изилдөөчүнүн оюна караганда, бул, аны, ошонусу үчүн деген сыяктуу сүйлөм мүчөлөрү мурунку сүйлөмдөр менен синонимдикти түзүп турат. Биздин жекече көз карашыбызда, сүйлөм синонимиясы анын нукура структурасында орун алыш керек. Ал эми Р.Р.Сайфуллаева таянган фактылар стилдик көрүнүшкө тиешелүү. Мурунку сүйлөм менен кийинки сүйлөмдөрдү байланыштыруучу тилдик каражаттар тилдик үнөмгө жатат. Андай тилдик үнөм - дүйнөдөгү бардык тилдерге мүнөздүү көрүнүш. Жогоруда сөз кылган ат атоочтор дал ошондой функцияда келген. Эгер андай болбосо, тексттеги бардык эле сүйлөмдөр синонимсиз болушу мүмкүн эмес. Көнүл буруп көрөлү: *Биз көчүп келген конуш бардыгыбызга жакты.* Аны мурун деле эңсеп келгенбиз деген сүйлөмдө аны деген ат атооч биз көчүп келген конуш деген атоочтук түрмөк менен синонимдеш деп эсептөөнүн кандай зарылдыгы бар? Андагы табыш жөндөмөдөгү ат атооч толуктоочтук функцияда келди да, мурдагы сүйлөм менен кийинки сүйлөмдү байланыштырды.

Мына ушулардан улам биз синтаксистик синонимдерди төмөндөгүдөй системада кароону сунуш кылабыз;

1. *Сүйлөм мүчөлөрүнүн синонимиясы.* Мында сүйлөм мүчөлөрү, айрыкча сүйлөмдүн тутумдаш мүчөлөрү, багыныңкы сүйлөмдөр менен параллель изилденет.

2. *Сөз айкаштарынын синонимиясы.* Мында сүйлөм мүчөлөрүнүн синтаксистик катышы, алардын маанилик өзгөчөлүктөрү иликтенет. Маселен, этиштик жана атоочтук сөз тизмектеринин синтетикалык жана аналитикалык ыктар аркылуу байланышы.

3. *Сүйлөмдөрдүн синонимиясы.* Бул баскычтагы синонимия синтаксистик синонимиянын өзөгүн түзөт. Анткени сүйлөмдөрдүн синонимиясы ич ара түрдүү типтеги, мүнөздөгү түрлөргө ажыратылат. Маселен, жөнөкөй сүйлөмдөрдүн синонимиясын алып көрөлү. Мында жөнөкөй сүйлөмдөрдүн ич ара

түрлөрү боюнча, татаал сүйлөмдөргө карата, синтаксистик түрмөктөргө жана фразеологизмдерге карата синонимдештиги каралат. Сүйлөмдөрдүн синонимиясынын мындай бутактап кетүүсү изилдөө объектисинин көптүгүн билдирет. Демек, дагы бир жолу эскерте кетерибиз, синтаксистик синонимия тилдик системага жатат. Бирок профессор С.Ж.Мусаев белгилегендей, «...система - структуралык идея, тилдик факт - материалды анализге алуунун жалпы илимий методологиялык принциби катары лингвистикада колдонула элек» (2000, 18).

Синтаксистик синонимия тилдик башка фактылардан сырткары боло албайт. Анын маани - маңызы, баарыдан мурун, текст ичинде гана билинет. Мындан биз синтаксистик синонимия тексттик изилдөө менен тыгыз байланышта экендигин байкайбыз.

Ал эми методологиялык жактан синтаксистик синонимиянын татаал экендиги талаш туудурбайт. Аны изилдөөдө карама-каршы коюу, салыштыруу, синтаксистик деривация, трансформация, статистика жана башка ыкмалар кеңири колдонулат.

Адабияттар:

1. Зайцева Л.П. Синтаксические варианты и синтаксическая синонимия // Вопросы общего и романо - германского языкознания. Вып. XXI. Серия филологических наук, № 113. - Уфа, 1964. - с. 78.
2. Палевская М.Ф. Синонимы русского языка. - М., 1964. - с. 128.
3. Попова З.Л. Синтаксические варианты и их разновидность // Научная конференция проблемы синхронного грамматического строя языка. - М., 1965. - с.152 - 154.
4. Распопов И.П., Сычева С.Н. Синтаксическая деривация и синтаксическая синонимия. //Науч. док. выс. школ. ФН. - 1974. №3. -с. 66-72.
5. Сергалиев М. Синтаксистик синонимдер. - Алма-Ата.: Мектеп. 1981. - 199 б.
6. Сухотин В.П. Синтаксическая синонимия в современном русском литературном языке - М., 1970. - с. 10.
7. Шендельс Е.И. Понятие грамматической синонимии. //Науч. доклады выс. школы. Филологические науки, 1959. № 1. -с. 68-81.
8. Мусаев С.Ж. Парадигматические типы причастных конструкций в киргизском языке - Ф.: Илим. 1987. - с. 159.
9. Мусаев С.Ж. Тексттин коммуникативдик структурасы. - Бишкек, 2000. - 388 б.
10. Мусаев С.Ж. Текст: прагматика, структура. - Б.: Раритет инфо, 2000.- 322 б.

Рецензент: к.филол.н., Карымшакова А.